

Genel cerrahi dersinde görsel-işitsel araçların kullanılmasında öğrenci tercihleri

Ömer Rıdvan Tarhan, İbrahim Barut, Celal Çerçi, Sibel Yeşildal,
Erol Eroğlu, Mahmut Bülbül

Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp Fakültesi, Genel Cerrahi AD, Isparta

Özet

Bu çalışmada tıp fakültesi öğrencilerinin derste kullanılan görsel araçlar ve ders notları hakkındaki tercihlerinin incelenmesi hedeflenmiştir. Dönem IV, V ve VI öğrencilerine (n=114, 58 erkek, 56 kadın) anket uygulanmıştır. Ders anlatımında görsel araç kullanımının öğrencilerin hemen tamamı tarafından tercih edildiği saptanmıştır. Tepegöz (reflektör) yaygın olarak kullanılan bir görsel araçtır. Ancak öğrencilerin hemen hiç biri tepegözü tercih etmemektedir. Bununla birlikte öğrencilerin büyük çoğunluğu anlatılan dersle ilgili ders notu verilmesini istemektedir.

Anahtar Kelimeler: Ders anlatma, öğrenci tercihleri, görsel-işitsel araçlar

Abstract

The Preferences of Medical Students in Audio-Visual Tool used in General Surgery Lecture

In the present study, we aimed to determine medical students' preference regarding visual tools used at the lecture and lecture handouts. A questionnaire was applied third, fourth and sixth year students (n=114, 58male, 56 female). It was determined that, using visual tool in the lecture was preferred by almost all students. Reflector is widely used visual tool. But almost no students were preferred reflector. However majority of the students wish handouts concerned the lecture.

Key Words: Lecturing, student preferences, Audio-Visual tools

Bu çalışmanın özeti Ulusal Cerrahi Kongresi 2004'de poster bildiri olarak tebliğ edilmiştir (26-30 Mayıs 2004, Pine Beach City - Belek/ Antalya)

Giriş

Üniversite eğitiminde kullanılan metotlar, oldukça yaygın olan ders anlatımı ve küçük grup tartışmaları ile daha nadir olan kooperatif öğrenme (1), çıraklık metodu (2) ve anchored instruction (video ile gösterilen ve 'anchor' olarak nitelendirilen sorunun öğrenciler ve öğretmen tarafından çözümüne dayalı) (3) gibi oldukça farklı şekillerde olabilir. Tüm bu metotlar içinde üniversite sınıflarında en yaygın olarak kullanılan format ders anlatmadır (4). Geleneksel tıp eğitimi veren merkezlerde ise hakim olan yöntemdir. Ders anlatma yöntemi zaman içinde hem övülmüş hem de eleştirilmiştir (5). Övülen yanları; çok sayıda öğrenciye anlatılabilmesi ve bu yüzden ekonomik olması, interaktif de yapılabilmesi, fazla miktarda bilginin etkili bir biçimde fazla sayıda dinleyiciye aktarılabilmesidir. Eleştirilen yanları; bu yöntemin, kavrayarak öğrenmeyi, kendi başına (bağımsız) öğrenmeyi ve problem çözme yeteneğini kazandırmayıdır. Bu yetenekler probleme dayalı öğrenmede daha iyi kazanılmaktadır.

Yazışma Adresi: Yrd. Doç. Dr. Ömer Rıdvan Tarhan
SDU Tıp Fakültesi Genel Cerrahi Anabilim Dalı
32900 - ISPARTA
Telefon: 0246 211 2223- 0532 431 89 53
Faks : 246-223 47 36
E-mail: drtarhan@yahoo.com

Ders anlatımı öğesinin yaygın kullanımına rağmen etkili bir tıp dersi anlatımının özelliklerini inceleyen çalışmaların sayısı azdır (6). Copeland ve arkadaşlarının yaptığı oldukça kapsamlı bir çalışmada ders anlatımında hangi özelliklerin önemli olduğu araştırılmıştır (7). Bu çalışmaya göre dersin taşınması gereken önemli özellikler şunlardır: Hazırlanan slaytların anlaşılabilirlik ve okunabilirliği, dinleyiciler için anlamlı ve değerli olması, dersi anlatanın anahtar konuları ayırt etmesi, dinleyicilerin ilgisini çekmesi ve materyalleri berrak bir biçimde ve canlandırarak anlatması.

Tom ve Cushman, öğrencilerin 'iyi organize edilmiş' olarak değerlendirdiği dersin, bilgilerin gerçekten öğrenilmesi ve kavranmasında bir gösterge olduğunu bulmuştur (8).

Derste anlatılan bilgilerin öğrenciler tarafından kazanılması ve kavranması istenen sonuçtur. Bu sonuca ulaşmak için bir ders alt yapısı hazırlamak gerekir. Bu alt yapının temel taşları 3 grupta toplanabilir (5). Öğrencinin dersi beğenmesi, verilen bilgileri almayı ve kavramayı kolaylaştırır. Ders anlatımının iyi organizasyonu da diğer bir faktördür. Etkili bir ders anlatımının üçüncü önemli özelliği de interaktifliktir. Görsel araç kullanımı ders anlatımında

oldukça sık baş vurulmaktadır. Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde, Genel Cerrahi, 4., 5. ve 6. dönemde öğretilir. Üçüncü ve 4. dönemlerde tüm sınıfa anlatılan dersler cerrahi eğitiminin bir parçasını oluşturur. Dersin öğrenci tarafından beğenilmesi verilen bilgilerin kolayca alınmasında etkili olduğu bilinmektedir. Böylece, anlatılan derslerle ilgili olarak kliniğimizde teorik ders görmüş öğrencilerin, görsel araç kullanımındaki tercihlerini ve ders notu ile ilgili görüşlerini incelemek amaçlanmış ve bu amaçla bir anket uygulanmıştır.

Gereç ve Yöntem

Kliniğimizde öğretim üyelerinin Genel Cerrahi dersi anlatırken kullandıkları görsel araçlar; projektör, 35 mm slayt, video, tepegöz ve beyaz tahtadır. Anket soruları ile öğrencilerin bu yöntemlerden hangisini tercih ettiği ve özellikle hazırlanan slayt ile ilgili ve ders notları ile ilgili görüşleri incelenmiştir.

Bu anket çalışması Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp Fakültesi Genel Cerrahi Anabilim Dalı'nda eğitim görmüş, dönem IV, V ve VI öğrencisi 114 kişi üzerinde uygulanmıştır (58 erkek, 56 kadın). Çalışma 2004 Mayıs ayında gerçekleştirilmiştir. Ankete katılan kişilere 10 sorudan oluşan bir anket formu dağıtılmıştır. Anket formu üzerinde verilen cevapların doğruluğunun etkilenmemesi için anketin kimin tarafından doldurulduğunu belirten isim ve soy isim bölümü konmamıştır.

Bulgular

Anket formundaki sorular verilen cevapların yüzdeleri tabloda gösterilmiştir.

Öğrencilerin derste kullanılmasını istedikleri görsel araçlar; slayt yada barkovizyon %61.4, video %22.8, tahta %11.4, tepegöz %0.9 idi. Slaytların açık fon üzerine koyu renk yazı ile hazırlanmasını isteyenlerin oranı %48.2, koyu renk fon üzerine açık renk yazı

Tablo: Hazırlanan anketteki sorular ile verilen cevapların yüzdeleri şunlardır

Sorular ve Cevaplar	Yüzde
1. Ders anlatımında en çok hangi görsel öğenin kullanılmasını istiyorsunuz?	
Hiçbir öge kullanılmasına gerek yok	3.5
Kara tahta (beyaz tahta board marker)	11.4
Tepegöz	0.9
Slayt veya barkovizyon	61.4
Video	22.8
2. Teorik derslerin sabah mı yoksa öğleden sonra mı anlatılmasını tercih edersiniz?	
Sabah	91.2
Öğleden sonra	8.8
3. Anlatılan dersle ilgili ders notu verilmeli mi?	
Evet	95.6
Hayır	4.4
4. Ders notu verilmesini gerekli görüyorsanız ne zaman verilmeli?	
Dersten en az 1 gün önce, böylece okuma fırsatı olmalı	91.3
Ders anlatılmadan hemen önce	2.6
Ders anlatıldıktan sonra	6.1
5. Dersten en az 1 gün önce ders notu verildiğinde derse okuyarak gelir misiniz?	
Evet	80.7
Hayır	19.3
6. Dersten hemen önce ders notu verilmesi derse olan ilginizi azaltıyor mu? (Ders sırasında dersi dinlemek yerine ders notunu karıştırıyor musunuz?)	
Evet	26.3
Hayır	73.7
7. Eğer ders slayt veya barkovizyonla anlatılıyorsa hangi renk düzenini tercih edersiniz?	
Koyu renk fon üzerine açık renk yazı	23.7
Açık renk fon üzerine koyu renk yazı	48.2
Fark etmez	28.1
8. Ders anlatılırken belli bir kaynak (kitap) takip edilmesinin sizce faydası var mı?	
Evet,gerekli olduğunda bu kitabı açıp daha ayrıntılı bilgi bulabilirim.	75.4
Hayır,aldığım notlar yeterli olur,gerekirse o konuyu kendim araştırır, istediğim kitaplardan okurum	24.6
9. Ders anlatımı sırasında hafif ya da klasik müzik dinletilmesini nasıl karşılırsınız?	
Müziğin olumlu etkisi olur,dikkatini artırır,ortamı yumuşatır.	48.3
Tam tersine derse olan ilgimi ve dikkatimi azaltır.	51.7
10. İlgili konularda video gösteriminin faydalı olacağına inanıyor musunuz? (Örneğin Mide hastalığı anlatılırken mide ameliyatının gösterilmesi)	
Evet faydalı olur.	86
Bence gösterilmesine gerek yok, ameliyathanede bize gösterilse daha iyi olur.	8.7
Hepimiz cerrah olmayacağız,gösterilmesine gerek yok.	5.3

ile hazırlanmasını isteyenlerin oranı %23.7 idi. Dersle ilgili konularda ameliyatların video gösteriminin faydalı olacağına inanıyor musunuz sorusuna öğrenciler %86 oranında olumlu görüş bildirmişlerdir. Öğrencilerin %51.8'i ders anlatımı sırasında klasik müzik ya da new age tarzı bir müzik dinletilmesinin dikkatlerini dağıtacağını belirttiler. Öğrencilerin %91.2'si teorik derslerin sabahdan anlatılmasını ve %95.6'sı anlatılan dersle ilgili ders notu verilmesini istediklerini belirttiler. Öğrencilerin %80.7'si, ders notları en az bir gün önce verilirse, derse bu notları okuyarak geleceklerini belirttiler. Öğrencilerin %75.4'ü belli bir kaynak kitabın takip edilmesi gerektiğini belirttiler.

Tartışma

İnsanlar sadece duydukları bilgilerin %20'sini, sadece gördükleri bilgilerin %30'unu, hem gördüğü hem de duyduğu bilgilerin ise %70'ini akılda tutabilirler (9). Bu yüzden ders anlatımında tahta ve tepegöz kullanımı sık olarak kullanılmaktadır. Bilgisayar teknolojisindeki hızlı gelişmeler ile birlikte önceleri 35 mm slaytlar kullanılmaktayken, son yıllarda bu teknolojinin ucuzlaması, projektörlerin yaygın olarak kullanılmasına neden olmuştur. Bu sayede bilgisayarda hazırlanan slaytlar fotoğraf filmine aktarılmadan gösterilebilmektedir. Yine dijital kameralar ve fotoğraf makineleri sayesinde ameliyat sırasındaki özellikli durumlar tespit edilmekte ve öğrencilerin de katıldığı toplantılarda diğer öğretim üyeleri ve öğrencilerle kolayca paylaşılabilir.

Anketimizde, ders anlatımında görsel araç kullanımının öğrencilerin hemen tamamı (%96.5) tarafından tercih edildiği görülmektedir. Ancak bu araçlardan oldukça yaygın olarak kullanılan tepegözün öğrencilerce hemen hiç tercih edilmediği çok dikkat çekicidir (%0.9). Ankete katılan 114 öğrenciden sadece biri tepegözü tercih etmiştir. En fazla tercih edilen yöntem slayt veya projektör (%61.4) ve videodur (%22.8). Projektörle anlatılan derslerde öğrencilerin slaytların bulunduğu ders notlarını önceden temin ederek derse buradan takip ettikleri ve slaytların yanlarına not aldıkları gözlemlenmektedir. Aslında bu yöntem, yani dersten önce slayt dinleyici notlarının dağıtılması bir ders anlatma tekniği olarak da önerilmektedir (10). Bu sayede öğrenci alelacele ders notu tutmaya çalışmak yerine derse dinlemekte, gereğinde notlar almaktadır. Genel Cerrahi eğitimi ayrıntılı anatomi bilgisini içerir. Bu bilgilerin anlaşılabilmesi, cerrahi dallara spesifik olan ameliyatların anatomi ve fizyolojisinin anlaşılabilmesi için çizim ve resimler oldukça sık

kullanılmaktadır. Bu yöntem ile öğrenci slaytlardaki resimlere ve çizimlere eksiksiz olarak sahip olmaktadır.

Öğrencilerin slayt tasarımı ile ilgili tercihi açık renk fon ve koyu renk yazıdır (%48.2). Koyu fon üzerine açık renk yazı tercih edenler ile herhangi bir tercihi bulunmayanların oranı ise sırasıyla %23.7 ve %28.1 dir. Aslında çoğu öğretim üyesi koyu renk fon üzerine açık renk yazıyı tercih etmektedir. Koyu renk arka plan kullanıldığında sarı veya beyaz yazı en uygun renk seçimidir (11, 12). Ancak sıklıkla bu kural ihlal edildiğinden, öğrenciler koyu renk arka plan yerine açık renk arka planı tercih ediyor olabilir. Öğrencilerin büyük çoğunluğu (%91.2) teorik dersin sabah anlatılmasını tercih etmektedir. Günün ilk saatleri yeni şeyler öğrenmek için en uygun saatler olarak kabul edilir. Oysa öğrenileni tekrarlamak, pekiştirmek, hafızaya yerleştirmek için tercih edilecek zaman günün son saatleri olmalıdır. Bütün bunlar dikkate alındığında teorik derslerin sabahdan anlatılması ve bunların tekrarı niteliğindeki yatak başı eğitiminin öğleden sonra yapılması uygun görünmektedir.

Yine öğrencilerin büyük çoğunluğunun (%95.6) anlatılan dersle ilgili ders notu verilmesini ve bu notun dersten en az bir gün önce verilmesini istedikleri ve böylece derse çalışarak gelmek istedikleri anlaşılmaktadır. Dersle ilgili olarak belli bir kitap takip edilmesi gerektiği de öğrencilerin büyük çoğunluğunca belirtilmiştir (75.4). Bunun yerine ders notunun yeterli olduğu görüşünde olanların oranı %24.6 dır. Bu bulgular ışığında Genel Cerrahi eğitiminde bir kaynak takip edilmesi gerektiği sonucuna varılabilir.

Ameliyathanele ilgili video gösterimini ameliyathanede izlemeye tercih edenlerin oranı oldukça yüksektir (sırasıyla %86, %8.8). Ameliyatla ilgili her iki yöntemi de gerek görmeyenlerin oranı %5.3 tür. Özetle öğrenciler ameliyathaneye girmekten çekinmektedirler. Bunun olası sebebi, ameliyathanedeki gergin ortam ve öğrencilerin ameliyat sahasını rahat görememeleri olabilir. Gerçekten de, ameliyatı izlemek için gelen stajyerlerin, ameliyat masasının yanlış yerinde durdukları ve ameliyat sahasını göremedikleri, yaklaşımdan çekindikleri gözlemlenmektedir. Bu amaçla öğrenciler ameliyathaneye girmeleri için cesaretlendirilmelidir. Ameliyatı yapan cerrah ise öğrenci için oldukça farklı olan bu işlem hakkında bilgi vermeye çalışmalıdır. Genel Cerrahi eğitiminde görsel öğeler ön plandadır. Öğretimde, öğretenlerin tercihleri kadar öğrenenlerin

tercihlerinin de dikkate alınmasının, öğrenmeye ilgiyi ve eğitimde başarıyı artıran önemli bir unsur olacağı kanaatindeyiz.

Kaynaklar

1. Jonson D, Johnson R. Learning Together and Alone. Anglewood Cliffs. NJ Prentice-Hall 1974.
2. Brown J, Collins A, Duguid P. Situated cognition and culture of learning. Educational Researcher 1989; 18(1):32-42
3. Cognition and Technology Group at Vanderbilt. Anchored instruction and its relation to situated cognition. Educational researcher 1990; 19(6) 2-10.
4. O'Donnell A, Dansereau D. Learning from lectures: Effects of cooperative review. Journal of experimental education 1994;61(2):116-125.
5. Saroyan A, Snell LS, Variations in lecturing styles. Higher Education 1997; 33: 85-104.
6. Copeland HL, Longworth DL, Hewson MG, Stoller JK. Successful lecturing: a prospective study to validate attributes of the effective medical lecture. J Gen Intern Med. 2000; 15(6):366-71.
7. Copeland HL, Stoller JG, Hewson MG, Longworth DL. Making the continuing medical education lecture effective. J Contin Educ Health Prof. 1998;18:227-34.
8. Tom F, Cushman H. The Cornell diagnostic observation and reporting system for student description of college teaching. Search 1985;5(8):1-27.
9. <http://www.orscu.8m.com/>, Mayıs 2004'de ulaşıldı
10. Amato D, Quirt I. Lecture handouts of projected slides in a medical course. Med Teach. 1990; 12(3-4):291-6.
11. <http://training.ifas.ufl.edu/deft/produce/ppart.htm> Mayıs 2004'de ulaşıldı.
12. Voss D, Kefe DD, Willett JD, Lanis C, McDonald K. PowerPoint in the classroom. Cell Biol Educ. 2004 Fall; 3(3):155-61.